

Česká republika

NÁLEZ

Ústavního soudu

Ústavní soud rozhodl dne 8. listopadu 2011 v senátě složeném z předsedkyně Michaely Židlické, soudkyně Vlasty Formánkové a soudce Miloslava Výborného o ústavní stížnosti T. P., zastoupeného JUDr. Petrem Kočím, Ph.D., advokátem, se sídlem Opletalova 1535/4, 110 00 Praha 1, proti rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 4. 2011 č. j. 3 As 10/2009-148 za účasti Nejvyššího správního soudu, jako účastníka řízení, a Ministerstva spravedlnosti ČR, se sídlem Vyšehradská 424/16, 128 00 Praha 2, jako vedlejšího účastníka řízení, takto:

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 4. 2011 č. j. 3 As 10/2009-148 se ruší, neboť jím v důsledku nerespektování ustanovení čl. 89 odst. 2 Ústavy bylo porušeno stěžovatelovo právo na svobodný přístup k informacím ve smyslu ustanovení čl. 17 odst. 5 Listiny základních práv a svobod.

Odůvodnění:

I.

1. Stěžovatel ústavní stížností brojil proti shora uvedenému rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, a to s tvrzením o porušení práva na svobodný přístup k informacím [(konkrétně k informaci o členství soudců Vrchního soudu v Olomouci v Komunistické straně Československa (KSČ)) ve smyslu ustanovení čl. 17 odst. 5 Listiny základních práv a svobod.

2. Tvrzenou protiústavnost napadeného rozhodnutí stěžovatel odůvodnil tím, že Nejvyšší správní soud rozhodl o jeho kasační stížnosti ve zřejmém rozporu s právním názorem obsaženým v nálezu Ústavního soudu ze dne 15. 11. 2010, sp. zn. I. ÚS 517/10 (dostupný na <http://nalus.usoud.cz>), jímž byl předchozí rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 1. 2010, č. j. 3 As 10/2009-77 zrušen.

3. Argumentaci Nejvyššího správního soudu, již byl odklon od závazného právního názoru Ústavního soudu odůvodněn, považoval stěžovatel za vadnou. Tvrzení Nejvyššího správního soudu, že povinné subjekty požadovanou informací nedisponují, s čímž se Ústavní soud v citovaném nálezu údajně opomněl vypořádat, vyvracel stěžovatel poukazem na bod 173. tohoto nálezu, v němž se Ústavní soud této otázce

věnoval. V dalším stěžovatel odkázal na odůvodnění shora citovaného nálezu Ústavního soudu.

4. V závěru své ústavní stížnosti pak stěžovatel vyjádřil domněnku, že napadený rozsudek může být mstou ze strany těch členů rozhodujícího senátu, kteří v minulosti byli členy KSČ či kandidáty členství v této organizaci.

5. Z uvedených důvodů stěžovatel navrhl, aby byl napadený rozsudek Nejvyššího správního soudu zrušen.

II.

6. K ústavní stížnosti se vyjádřil Nejvyšší správní soud, který se s jejím obsahem neztotožnil a navrhl, aby byla zamítnuta.

7. Nejvyšší správní soud uvedl, že závazný právní názor Ústavního soudu respektoval; zamítavý rozsudek je pouze projevem jeho snahy o nalezení nejvhodnější cesty k jeho dosažení v rovině podústavního práva. V tomto kontextu odkázal Nejvyšší správní soud i na odůvodnění citovaného nálezu, podle něhož v situaci, kdy orgán veřejné moci požadovanou informaci (členství soudců v KSČ) k dispozici nemá, může si ji vyžádat od dotyčných jednotlivců, avšak „*bude ovšem namíste hledat v tomto směru i cesty jiné.*“

8. Podle názoru Nejvyššího správního soudu je jím zvolená cesta v souladu se způsobem, jakým byla vyřízena žádost o informaci o členství soudců Ústavního soudu v KSČ generálním sekretářem Ústavního soudu.

9. Ke stěžovatelově poznámce o možné mstě ze strany soudců Nejvyššího správního soudu tento soud poznamenal, že otázka možné podjatosti členů rozhodujícího senátu byla řádně (a negativně) posouzena.

10. Stěžovatel ve své replice setrval na původním návrhu. K vyjádření Nejvyššího správního soudu poznamenal, že Ústavní soud počítal s eventualitou, že požadované informace nebudou momentálně k dispozici a pro takový případ dovodil, že je na povinném subjektu, aby si je obstaral. V příkrém rozporu se shora citovaným nálezem Ústavního soudu je pak i tvrzení Nejvyššího správního soudu, podle něhož Vrchní soud v Olomouci nebyl povinným subjektem, neboť požadované informace nespadaly do jeho působnosti.

11. Stěžovatel uznal, že o podjatosti rozhodujících soudců bylo jiným senátem Nejvyššího správního soudu rozhodnuto, jeho pochybnosti tím však rozptýleny nebyly. Ponechal na Ústavním soudu, zda se touto otázkou (resp. možným porušením práva na spravedlivý proces) bude zabývat.

III.

12. Z vyžádaného spisu Městského soudu v Praze sp. zn. 6 Ca 236/2007 Ústavní soud zjistil, že předchozí rozsudek Nejvyššího správního soudu v téže věci ze dne 6. 1. 2010 č. j. 3 As 10/2009-77 byl zrušen nálezem Ústavního soudu ze dne 15. 11. 2010, sp. zn. I. ÚS 517/10.

13. V tomto nálezu dospěl Ústavní soud k závěru, že údaj o členství soudců v KSČ ke dni 17. 11. 1989 není údajem o politických postojích subjektů údajů dle § 4 písm. b)

zákona o ochraně osobních údajů, a tudíž „citlivým údajem“ dle tohoto ustanovení, který nelze bez souhlasu subjektů údajů zpracovávat ani poskytnout. Ústavní soud naopak vyjádřil právní názor, podle něhož taková informace v důsledku ustanovení čl. 17 odst. 5 Listiny základních práv a svobod musí být žadateli poskytnuta.

14. V tomto nálezu se Ústavní soud neztotožnil s právním názorem Nejvyššího správního soudu, podle něhož: „(...) *shromažďování těchto informací tak není předmětem činnosti ani příslušných soudů, ani Ministerstva spravedlnosti; nutně dospěl k obdobnému výsledku, a sice, že požadované informace nelze (ani - či již - z tohoto důvodu) poskytnout.*“ Konstatoval přitom: „*Ze skutečnosti, že ty které orgány veřejné moci předmětným údajem momentálně fakticky - snad - nedisponují, však neplyne, že je tento stav do budoucna neměnný. Tedy, že jej nelze změnit např. vyžádáním si informací od dotýčných jednotlivců jako svých zaměstnanců za účelem dosažení nezbytného ústavně souladného stavu, t. j. realizace ústavní povinnosti státu poskytovat informace dle čl. 17 Listiny a čl. 10 Úmluvy; bude ovšem namístě hledat v tomto směru i cesty jiné.*“ Opačný závěr by dle názoru Ústavního soudu zcela zmařil možnost realizace základního práva na svobodný přístup k informacím a jeho ochrana by se tak stala iluzorní.

15. Ústavní soud rovněž poznamenal, že otázka, zda Vrchní soud v Olomouci nedisponuje předmětným údajem, nebyla v dané věci plnohodnotně zodpovězena, neboť nebylo vyhověno stěžovateli návrhu na provedení důkazu personálními spisy soudců Vrchního soudu v Olomouci.

IV.

16. Podle ustanovení § 44 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu"), může Ústavní soud se souhlasem účastníků od ústního jednání upustit, nelze-li od něj očekávat další objasnění věci. Vzhledem k tomu, že účastníci řízení vyjádřili svůj souhlas s upuštěním od ústního jednání a ani Ústavní soud od něj další objasnění věci neočekával, bylo od ústního jednání v předmětné věci upuštěno.

V.

17. Formálně bezvadná ústavní stížnost byla podána včas osobou oprávněnou a řádně zastoupenou. K jejímu projednání je Ústavní soud příslušný a zároveň jde o návrh přípustný. Ústavní soud dále přezkoumal napadený výrok rozhodnutí z hlediska tvrzeného porušení ústavně zaručených práv stěžovatele a dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

18. Judikatura Ústavního soudu rozeznává dva základní typy závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu, a to závaznost kasační (instanční, v téže věci) a závaznost precedenční.

19. V projednávané věci je klíčovou otázkou, zda Nejvyšší správní soud při vydání napadeného rozsudku postupoval v rozporu s nálezem Ústavního soudu ze dne 15. 11. 2010, sp. zn. I. ÚS 517/10, jímž bylo zrušeno jeho předchozí rozhodnutí v téže věci, tedy zda porušil tzv. kasační závaznost nálezů Ústavního soudu.

20. Ke kasační závaznosti svých nálezů se Ústavní soud ve své rozhodovací praxi vyslovil mnohokrát. Např. již v nálezu sp. zn. III. ÚS 425/97 (Sb. n. u. sv. 10, str. 285) a

znovu v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 4/06 (Sb. n. u., sv. 44, str. 665) konstatoval, že vykonatelný nález Ústavního soudu je závazný pro všechny orgány i osoby a zakládá nepominutelnou procesní překážku *rei iudicatae*, která brání jakémukoli dalšímu meritornímu přezkumu či přehodnocení věci. Názor, dle kterého je kasační závaznost nálezů Ústavního soudu závazností takřka absolutní, byl pak potvrzen v mnoha dalších rozhodnutích Ústavního soudu (srov. např. nález sp. zn. IV. ÚS 301/05, Sb. n. u. sv. 47, str. 465).

21. Požadavky na reflektování kasačního nálezu v následném rozhodnutí obecného soudu jsou tudíž výrazně přísnější, než je tomu v případě „pouhé“ závaznosti precedenční. Zatímco v případě tzv. precedenční závaznosti nálezů Ústavního soudu existuje možnost, aby obecný soud (ne)reflekoval právní názory Ústavního soudu tím, že v dobré víře předestře konkurující úvahy a započne s Ústavním soudem ústavněprávní dialog, kasační závaznost může (pochopitelně toliko za nezměněného skutkového stavu) být reflektována toliko bezpodmínečným respektováním nálezu Ústavního soudu [srov. nálezy sp. zn. III. ÚS 467/98 (Sb. n. u. sv. 13, str. 121) či IV. ÚS 301/05].

22. V řízení následujícím po kasačním nálezu proto není prostor pro úvahy, zda je právní názor Ústavního soudu správný, fundovaný či úplný. Toto pravidlo neplyne z přesvědčení Ústavního soudu o své vlastní neomylnosti, nýbrž z nutnosti definitivně ukončit konkrétní spor a předejít nekonečnému soudnímu ping-pongu, který by neúměrně prodlužoval řízení a tím porušoval právo účastníků na spravedlivý proces.

23. Uvedený právní názor je logickým vyjádřením samotného smyslu kasace v právním řádu (srov. nález sp. zn. III. ÚS 467/98) a je široce zastáván i v odborné literatuře (srov. např. Bobek, M., Kühn, Z., Polčák, R., *Judikatura a právní argumentace*. Praha: Auditorium, 2006, str. 37 a násl. či Kolektiv autorů: *Ústava České republiky. Komentář*. Praha: Linde, 2010, str. 1236 a násl.).

24. Nastíněný přístup k závaznosti kasačních nálezů Ústavního soudu postupně akceptovaly i soudy obecné a mezi nimi i Nejvyšší správní soud, jehož rozhodnutí je nyní projednávanou ústavní stížností napadeno. Např. v rozsudku ze dne 6. 2. 2008 č. j. 6 Ads 62/2003 – 112 (publikován – stejně jako i další citované rozsudky tohoto soudu – na www.nssoud.cz) Nejvyšší správní soud konstatoval, že je povinován „věrným provedením“ kasačního nálezu Ústavního soudu, a tudíž mu v takové situaci nepřísluší s Ústavním soudem jakkoliv polemizovat (srov. i rozsudek ze dne 21. 9. 2007 č. j. 5 A 544/2002 – 89 či rozsudek ze dne 10. 12. 2008 č. j. 4 Ads 23/2005 – 90).

25. V projednávané věci Nejvyšší správní soud požadavkům plynoucím ze shora uvedeného nedostál a to navzdory své konstataci, že pouze využíval prostor daný mu odůvodněním napadeného nálezu. Ve skutečnosti, jak plyne i z posléze uvedeného, lze postup Nejvyššího správního soudu vnímat pouze jako nepřipustné nereflektování či dokonce vědomé obcházení kasačního nálezu Ústavního soudu.

26. Z nálezu sp. zn. I. ÚS 517/10 zřetelně plyne právní názor Ústavního soudu, podle něhož měly být stěžovateli jím požadované informace poskytnuty, čemuž není způsobilé bránit ani tvrzení (navíc nepodložené), že povinný subjekt jimi nedisponuje. V takovém případě měl dle Ústavního soudu povinný subjekt vyvinout snahu o získání požadovaných informací. Větu obsaženou v bodě 173. citovaného nálezu, podle níž bude namíste „hledat v tomto směru i cesty jiné“, nelze vykládat tak (jak to v napadeném rozsudku učinil Nejvyšší správní soud), že by poskytovala záminku k obcházení právních názorů Ústavního soudu a zamítnutí kasační stížnosti. V kontextu celého odůvodnění nálezu lze naopak zmínku o „jiných cestách“ vnímat jako pobídku,

aby byly použity i další (nikoliv „pouze jiné“) způsoby zveřejnění informací o bývalém členství soudců v KSČ.

27. Nepřípustná je i opětovná polemika Nejvyššího správního soudu v otázce, zda požadovaná informace spadala do působnosti Vrchního soudu v Olomouci. Ústavní soud v citovaném kasačním nálezu výslovně uvedl, že existuje povinnost orgánu veřejné moci (v tomto případě Vrchního soudu v Olomouci) poskytnout stěžovateli požadované informace (srov. bod 174. nálezu).

28. Jak tedy plyne z uvedeného, porušil Nejvyšší správní soud svou povinnost respektovat v téže věci právní názor obsažený v kasačním nálezu Ústavního soudu; tento postup v ústavní rovině představuje porušení ustanovení čl. 89 odst. 2 Ústavy, jakož i (opětovné) porušení ustanovení čl. 17 odst. 5 Listiny základních práv a svobod.

29. Vzhledem k vyloženým důvodům Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a napadené rozhodnutí podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil.

30. Námitkou stěžovatele dovozující údajnou podjatost členů ve věci činného senátu Nejvyššího správního soudu vyplývající z jejich předchozího členství v KSČ se Ústavní soud nezabýval, neboť o ní bylo již v předcházejícím řízení ústavně souladným způsobem rozhodnuto.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 8. listopadu 2011

Michaela Židlická, v. r.
předsedkyně senátu Ústavního soudu

Za správnost vyhotovení: Ivana Šmerdová